

پیشکەوتن / التقدّم

ژ پښتنه‌نگا روژنامه‌گه‌ریا به‌هدینان

گوڅارا (پښتنکه‌وتن / التقدّم)

۱۹۵۸ - ۱۹۶۳

(قه‌کۆلینه‌کا دیرۆکی به‌لگه‌نامه‌یی)

هیږش که‌مال ریکانی^(۱)

رۆژنامەگەری وەك ئێك ژ ژیدەر و ئالاڤین گرنڭ بۆ ئاگەهیی و تۆماركړن دیرۆكی و كاودان و رمۆش و سەرۆبەر و روودانین جودا جودا یین سەردەمی بوری و یین رۆژان و هەقسەردەمی دەرکەفتا وان رۆژنامە و گۆڤاران ، بۆ قی چەندی ژ ئه‌ق قەكۆلینە بزاڤەكە بۆ پیداجوونا چەندی هژمارین گۆڤارا «پیشکەوتن / التقدّم» (۱۹۵۸- ۱۹۶۳) ز نەخاسە ئەو هژمارین قی قەكۆلین (۲۰-۳۰) بخوقە کرتی و هەر مزار و بابەتەکی پەيوەندی ب بەهیدیان قە هەیی و پشکداریا نشیسەر و هۆزانشانین بەهیدیان دگەل دیارکړنا بابەتین وان و چەند نمونەپه‌ئێك ژ لاپەریڭ دانەپین رەسەن یین گۆڤاری و دانەناساندنا پشکداران .

پیناسینەك ل دۆر گۆڤارا « پيشكەوتن / التقدّم » :

ئێكەم هژمارا وی ل (۲۸ شوباتا ۱۹۵۸ز) ب قەبارمیا (۴۲ × ۲۹سم) ل بەغدا دەرچووێه^(۱) و ئەق گۆڤارە یا حەفتیانە بوویە هەر وەکی ل سەر لاپەری دەستیپێکی دهاتە نشیسین (کۆواریکی هەفتەیی گشتی یە- مجلە اسبوعیة عامە باللغتين الكردية و العربية) ب هەردوو زمانین کوردی (کرمانجیا ژووری / بەهیدینی و کرمانجیا ژیری / سورانی) و عەرەبی دەرکەفت، ل پشتی شورشا ۱۴ تیرمەها ۱۹۵۸ هەر ژ هژمارە (۶۵) ژ گۆڤاری بوویە رۆژنامە و ل شوباتا ۱۹۶۳ هاتیە دائیخستن^(۲).

مەحمەد کورێ عەبدوللا

ئاقی وی (مەحمەد کورێ عەبدوللا) ل یە، ل سالا ۱۹۱۵ز ل باژیری مووسل هاتیە سەر دونیایی ، خواندنا خۆ یا سەرەتایی و ئاقنجی هەر ل مووسل ب دووماهیك ئینانیە ، بۆ ماومیەکی كورت مامۆستایەتی كریه و پاشی بوویە قەرمانبەری ریشەبەریا تووتنی (انحصار التبغ) كو بۆ ماوی ددە سالان بەردەوام بوو (۱۹۳۵-۱۹۴۵)، پاشی دچیتە بەر خواندنا كۆلیژا ماف (حقوق) و ل سالا ۱۹۵۰ ب دووماهیك ئینانیە^(۳)، ئێك ژ ئەندامین بەرچاڤین (یانەیی سەرکەوتنی كوردان) بوو، كو رۆل هەبوویە دگەل چەندی كەسایەتین

بەرھەم و کاریڭ وی یین رۆژنامەشانی :

دبەر دموامیا کاری خۆیی نشیسینی داچووەك نشیسەریان رۆژنامەنشیس ئەق پەرتووك و رۆژنامە و گۆڤارە چاپکرینه و دەرئخستینه :

- ۱- نشتات من القلم ، بغداد ۱۹۵۰.
- ۲- حقائق تاريخية عن القضية البارزانية ، بغداد ۱۹۵۳.
- ۳- الخدمات الاجتماعية في العراق ، بغداد ۱۹۵۶.
- ۴- قهرهنگا كوردی - عەرەبی ، بەغدا ۱۹۵۶^(۱).

دکاروانێ رۆژنامەشانی، دا مەحمەد بریفکانی ئێك ژ کەسین چالاک بوویە و هەر زوی هەبوونا رۆژنامە و گۆڤاران ب گرنگیەکا مەزن زانی یە، لەوما دەست ب دەرئخستنا رۆژنامە و گۆڤاران و نشیسەر کارکریه، خودان ئیمتیاز یان سەرئقیسکار و نشیسەر کارکریه.

ب - رۆژنامه و گوڤار :

دكاروانى رۆژنامه قانىنى دا محەممەد بريفكانى ئىك ز كەسىن چالاك بوويه و ھەر زوى ھەبوونا رۆژنامه و گوڤاران ب گرنگىھەكا مەزن زانى يە، لەوما دەست ب دەرىخستنا رۆژنامه و گوڤاران كرىه و چ وەك خودان ئىمتياز يان سەرنقىسكار و نقىسەر كاركرىه و شىايە خزمەتەكا باش پىشكىشى زمان و ئەدەب و دىرۆكا گەلى خو بگەت و چەندىن نقىسەرىن كورد ل خو كۆمبگەت و بەرھەم و نقىسىن وان بەلاق بگەت.

۱- رۆژنامەيا «الجبلى»

رۆژنامەيەكا رۆژانە يا سياسى گشتى بوو، ئىكەم ھژمارا وى ل (۱۹ رەبەلئەھول ۱۳۶۷ مش - ۳۱ كانوونا دووى ۱۹۴۸ز) دەرگەفتى يە، كو ل چاچخانا (الاعتقاد) ل بەغدا ھاتىە چاپكرن^(۷).

۲- رۆژنامەيا «الأيام»

رۆژنامەيەكا رۆژانە يا سياسى سەرىه خو بوو، ل سالا ۱۹۵۴ ل بەغدا دەرگەفتبوو، خودان ئىمتياز (محەممەد بريفكانى) و رىقەبەرى بەرپرس (شەھابەددين شىخلى) بوو^(۸).

۳- گوڤارا «پىشكەوتن / التقدّم»

ل بورى مە بەحسنى قى گوڤارى كرىه.

۴- رۆژنامەيا «التقدّم/پىشكەوتن»

رۆژنامەيەكا ھەفتیانە يا سياسى بوو، ب ھەرىبى و كوردى بوو، خودى (محەممەد بريفكانى) و (يونس ئىبراھىم) و (سەبىح عەبدولغەنى) سەرنقىسەرىا وى كرىه، ل ۲۷ چرىا دووى ۱۹۵۷ز ئىمتياز وى ھاتىە وەرگرتن و ل سالا ۱۹۵۹ ل بەغدا دەرچوويه و ل ۷ كانوونا دووى ۱۹۵۹ بوويه رۆژانە و ل ۸ شوباتا ۱۹۶۳ ھاتىە راوستاندن^(۹).

۵- رۆژنامەيا «اخبار اليوم»

رۆژنامەيەكا ھەفتیانە يا سياسى بوو، خودان ئىمتياز (محەممەد بريفكانى) سەرنقىسەر (سەلىم تەھا تکرىتى) بوو، ل ۳ خىرانا ۱۹۶۴ز ئىمتياز وى ھاتىە وەرگرتن^(۱۰).

۶- رۆژنامەيا «الاخبار»

رۆژنامەيەكا رۆژانە يا سياسى بوو، ھندەك قوناغان دا بوويه ھەفتیانە، بتنى لاپەرەكى وى ب كوردى بوو، خودانى وى (محەممەد بريفكانى) و (كامل ئەلشەھەدانى) و (سەبىح عەبدولغەنى) سەرنقىسەرىا وى كرىه، ل رۆژا ۸ كانوونا ئىكى ۱۹۶۵ز ئىمتياز وى ھاتىە وەرگرتن و ل ۱۷ چرىا ئىكى ۱۹۶۷ز ھاتىە راوستاندن^(۱۱).

يا ھەتا نوکە نقىسەر و شەكۆلەر ان ئامازە دايە دەستپىکا رۆژنامەقانىا بەھدىنان نقىسەرگى ئاقدارگى بەھدىنان (حافز قازى) و گوڤارا وى (رؤناھى) ب پىتسەنگ رۆژنامەقانىا بەھدىنان دھژمىرن، ئەقە ژى ل دووف بۆچوونىن كو ئاھى گوڤارگى ب بەھدىنى يە و ژمارا ئىک ب بەھدىنى دەرچوويه !!

نقیسەر و ھۆزانناین دەقھرا بەھدینان د گۆقارا (پیتسکھوتن / التقدّم) دا :

ل دووق ئەو بابەت و نقیسنین د گۆقارا پیتسکھوتن دا یین ھژمارین وی دناقبەرا (۲۰-۳۹) دا ھاتینە بەلاقیرین یین پەپھەندی ب کرمانجیا ژووری (بەھدینن) و نقیسەرین وی قە ھەین دی د قی قە کۆلینن دا دەینە دیارکرن :

لیستا بابەت و نقیسەران :

ژ	نقیسەر	ناقی بابەتی	ژمارە و لاپەر	میژوو
۱	أنور المائي	من بطون التاريخ : دهوك في فلك التاريخ	۲۰، ص ۱ و ۶	۹ آب ۱۹۵۸
	ئەنومەر مایی	بەشی بادینان : مەھدی ئاکرەیی	۲۰، ج ۷	
۲	أنور المائي	من بطون التاريخ : عمادية (أميدي) في دفّة التاريخ -۱-	۲۳، ص ۳	۳۰ آب ۱۹۵۸
۳	أنور المائي	من بطون التاريخ : عمادية (أميدي) في دفّة التاريخ -۲-	۲۴، ج ۲	۶ ایلول ۱۹۵۸
۴	سليمان نبييراهيم بهرؤشكى	بەشی بادینانی : بەناقی یزدانی پاك	۲۷، ج ۵	۲۷ ایلول ۱۹۵۸
۵	أنور المائي	لمحات عن الابداء الاكراد	۲۸، ص ۳	۴ تشرین الاول ۱۹۵۸
	محمد توفى بامەرنى	بەشی بادینانی : كوردستان (ھۆزان)	۲۸، ج ۱	
۶	تارق دلسوژ- ئاکرەیی	بەشی بادینان : قەگەریان شیر	۳۱، ج ۵	۲۵ تشرین الاول ۱۹۵۸
	أنور المائي	اسطورة خالدة من الادب الكردي : سيابهند	۳۱، ص ۳ و ۷	
۷	ئەنومەر مائی	بەشی بادینانی : بادینا لە میژوی کەفن دا -۱-	۳۳، ج ۲	۱ تشرین الثاني ۱۹۵۸
	أنور المائي	تاريخ العشائر في العراق : من أين نزحت العشائر البادية؟	۳۳، ص ۶	
۸	ئەنومەر مائی	بەشی بادینانی : بادینا لە میژوی کەفن دا -۲-	۳۳، ج ۲	۱۵ تشرین الثاني ۱۹۵۸
۹	مەسعود کتانی	بەشی بادینانی : ریا سەر بەستی	۳۵، ج ۷	۲۲ تشرین الثاني ۱۹۵۸
۱۰	طارق كامل عقراوي	أحمد الخاني امير شعراء الكرد و ادبائهم	۳۶، ص ۷	۲۹ تشرین الثاني ۱۹۵۸
۱۱	تارق دلسوژ- ئاکرەیی	بەشی بادینانی : عبدالکریم	۳۸، ج ۲	۱۳ کانون الاول ۱۹۵۸
۱۲	ئەنومەر مائی	بەشی بادینانی : بادینان لە میژوی کەفندا	۳۹، ج ۶	۲۰ کانونا ئیک ۸۵۹۱

